

Павлютенков Руслан

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Науковий керівник – д. філол. н. Кравченко Е. О.

СЕМАНТИКА ПОЕТОНІМІВ РОМАНУ Н. ГЕЙМАНА

«AMERICAN GODS»

Семантика і поетика онімів, що функціонують у творах жанру фентезі, досі не були об'єктом спеціальних поетонімологічних розвідок. Деякі кроки зроблені в напрямку вивчення специфіки фентезі щодо використання мовних засобів, жанрово-стилістичних особливостей, інтермедіального аналізу текстів зазначеного жанру тощо. Наявні лінгвістичні праці доводять дефіцит досліджень, присвячених виявленню змісту й змістовності власних імен (поетонімів) роману Ніла Геймана «American Gods» («Американські боги»). Актуальність роботи вбачаємо у з'ясуванні образотвірного, текстоутворювального та інтертекстуального потенціалу поетонімів як значущих складників роману.

У передмові до «American Gods» зазначено: *Furthermore, it goes without saying that all of people, living, dead, and otherwise in this story are fictional or used in a fictional context. Only the gods are real* [2] (пор.: *Крім того, зрозуміло, що всі виведені в цьому романі люди – живі, мертві та всякі інші – вигадані та діють у вимислених обставинах. Лише боги – реальні*). Потрактуючи будь-яке ім'я художнього тексту як вигадку, фікцію, вважаємо необхідним враховувати ідею автора про уявну реальність персонажів – богів.

Головні герої роману Н. Геймана мають промовисті імена: *Shadow Moon* / *Тінь Мун* ← 'тінь місяця' і *Mr. Wednesday* / *Містер Середа* ← 'середа'. Семантика поетоніма *Shadow* розкривається в актуалізувальному контексті: *Тінь Мун* – власний помічник, *тінь Містера Середи*, який виступає «сірим кардиналом» у запланованій війні старих і нових богів. Ім'я дорівнює образу, оскільки *Shadow* постає тінню власного «я», на що вплинуло його перебування у в'язниці і смерть дружини. Окрім прозорі

внутрішньої форми ім'я *Mr. Wednesday* виявляє експліцитний інтертекстуальний зв'язок із «Робінзоном Крузо» Д. Дефо. Симптоматично, що у романі Д. Дефо жінка на ім'я П'ятниця є слугою головного героя (Робінзон дав ім'я на честь дня, коли її знайдено), а в «Американських богах» Середа сам назвався цим ім'ям і був керівником (як пізніше виявилось – ще й батьком) ключової дійової особи.

Поетонім *Mr. Wednesday* має найширшу парадигму варіантів, які засвідчують міфологічне нашарування тексту. Дотекстовим підґрунтям ВІ стає безліч імен та онімних перифраз із давньоскандинавської міфології, серед яких домінують: *Батько всіх / Вотан / Один*. Давньосканд. Óðinn, швед. Oden, старосакс. Wodan, нім. Wotan – так називали найвищого бога пізньої германської та скандинавської міфології, відомого під ім'ям Один. Він був богом мудрості, поезії, полювання, війни та перемоги.

Зазвичай варіанти поетоніма накопичуються з розгортанням тексту, отже, виконують текстотвірну функцію. Е. О. Кравченко зазначає, що «Компоненти парадигми є актуалізаційно маркованими компонентами тексту, оскільки прояснюють зміну статусу персонажа, відображають різні погляди номінаторів, різноманітні сюжетні ситуації тощо» [1, с. 54]. Різні іпостасі імені-образу *Mr. Wednesday* подано в контексті надфразної єдності, отже, побудова парадигми поетоніма збігається з утворенням текстового фрагмента: *I told you I would tell you my names. This is what they call me. I am called **Glad-of-War, Grim, Raider, and Third**. I am **One-Eyed**. I am called **Highest, and True-Guesser**. I am **Grimnir**, and I am the **Hooded One**. I am **All-Father**, and I am **Gondlir Wand-Bearer**. I have as many names as there are winds, as many titles as there are ways to die* [2]. Перелічені імена слід витлумачувати з оперттям на широкий історико-культурний контекст. Варіант *Third / Третій* натякає на день Одіна – середу, третій день тижня. Переважно під цим ім'ям персонаж фігурує у романі. ВІ *Raider / Воїтель* виявляє символічну сутність Одіна – бога битви та війни, а номінування *True-Guesser / Той, що володіє Знанням* – бога мудрості. Онім *One-Eyed /*

Одноокий пов'язаний з міфом про те, що Один пожертвував своє око, щоб напитися із джерела Міміра, яке дарує мудрість. Зовнішній вигляд персонажа Н. Геймана зорієнтований на міфологічний прототип: *Mr. Wednesday* має скляний протез замість одного ока, через те очі у нього різного кольору. Онімна перифраза *All-Father / Батько Всіх* підкреслює найвищий статус Одіна як верховного бога скандинавської міфології. Варіант поетонімної парадигми *Ганґлері* походить від давньоскандинавського апелювання *Gangleri* 'втомлений дорогою', 'мандрівник' і є одним з імен бога Одіна. Експліцитними вказівками на Одіна стають також номінування *Grimnir / Грімнір* або *Грім*. З міфів відомо, що Один приховує свою особу в «Мові Грімніра» (давньосканд. *Grímnismál*), одній з міфологічних поем «Старшої Едди» – найдавнішої збірки епічних творів ісландської літератури.

У описовій номінації *Hooded One / Той, хто з Тіні* зацентровано енциклопедичну інформацію про Одіна, який мав здатність змінювати зовнішній вигляд у довільний спосіб. За міфом, світом Один подорожує як одноокий дідуган із сивою бородою, що спирається на палицю та носить широкополого капелюха, через що дивиться на оточуюче через тінь. У романі спостерігаємо своєрідну трансформацію прототипу, оскільки містер Середа – брехун і шахрай, в образі якого домінують семи темної сторони життя.

Отже, структурування розгалуженої парадигми поетоніма *Mr. Wednesday* із різнорідних імен, співвіднесених з контекстом давньоскандинавської міфології, засвідчує розвиток імені і не випадкову, контекстно обумовлену сув'язь ВІ головних героїв: Тінь – Той, хто з Тіні, що може стати предметом подальшого дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко Е. О. Поетика зв'язків і відношень імені – тексту – поетонімосфери: дис. на здобуття наукового ступеня д. філол. н. за спец.

10.02.15 – загальне мовознавство. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2017.

2. Gaiman N. American Gods. Режим доступу : http://www.somersetacademy.com/ourpages/auto/2015/9/29/56608819/American_Gods_-_Neil_Gaiman%20_1_.pdf